

Den rettslige etterforskning i Langeland-saken foreløpig slutt

Hvem skaffet ham fotografiene fra politiets Tysklandsferd?

Den rettslige etterforskning i Langelandsaken ble foreløpig avsluttet lørdag ettermiddag. Setteriksadvokaten meddelte at den utenrettslige etterforskning ville bli fortsatt og at rettsmøtene så ville bli gjenopptatt omkring 1. juni i Oslo og muligens også utenbys. Setteriksadvokaten ga Langeland det råd at han til den tid hadde sørget for å få beskikket en forsvarer.

I vårt attemnummer lørdag fikk vi ikke med hele referatet av politimester Welhaven's forklaring. Politimesteren forklarte seg til slutt om den norske politiføringen til Tyskland sommeren 1940, som Langeland har gjort et stort nummer av i sin bok med gjengivelse av fotografier fra reisen i den lydelige hensikt å kompromittere to av deltagerne, nuværende utrykningsjef Erik Muhle og lensmann Arne Lislegaard. Reisen kom i stand etter tysk ordre, og den skulle ledes av to nazistiske politiembetsmenn, Olbjørn og Wæler, som hadde meldt seg frivillig. Politimesteren ønsket at det også ble med en eldre, pålitelig embetsmann som kunne demme opp for den nazistiske påvirkning de unge politifolkene, vesentlig konstatelevere, ville bli utsatt for, og etter hans inntrengende henstilling erklærte Muhle seg villig til å reise. — Det er skammelig, sa politimesteren, at det blir kastet sten på en mann som Erik Muhle fordi han gjorde meg denne personlige tjenesten, og særlig når kildene er så grumsete som i dette tilfelle. Det er ingen sannhetssøker som har offentliggjort disse fotografiene, der til roper de en altfor lavtliggende tendens.

Man kom også inn på Jonas Lies ansettelse som inspektør i Justisdepartementet. Politimesteren forklarte at han hadde henstilt til sorenskriver Harbek å gjøre sitt ytterste for å hindre at Jonas Lie fikk denne stilling. — Jeg kjente Jonas Lie som en uvederheftig, doven bløifer som ville hoppe av på den første plattform hvor han syntet en chance, og jeg sa til Harbek at hvis han blandet seg det minste opp i mitt arbeid, tok jeg min avskjed øyeblikkelig. Oslo og Aker politimesterembete ble da også unnatt fra det område som Lie skulle ha myndighet over.

Langeland: — Var det så at vitnet fikk ordre fra Regjeringen om å arrestere Quisling den 9. april?

Welhaven: — Jeg mener at jeg ikke fikk noen slik ordre. Det kan kanskje skyldes at Regjeringens telegram er blitt tilbakeholdt. Jeg tenkte imidlertid å arrestere ham på egen hånd, men jeg fant at å gå til politiske arrestasjoner etterat tyskerne var kommet inn i landet, kunne medføre for stor risiko.

Politinspektør Tage Petersen var i 1941 fullmektig ved kriminalpolitiet i Oslo og ga den gang noen rapporter i politiske saker, som er gjengitt i Langelands bok. Vitnet sier, at når Langeland søker å gi det utseende av at det var vitnet som hadde behandlet disse saker, så er det ganske uriktig. Sakene hørte nemlig under en egen politisk avdeling som Askvig hadde opprettet, den såkalte overvåkingsavdeling, som var en forløper for det senere statspolitiet. Rapportene gjenga bare hva oversaker hvor fengsling var foretatt, seg, og slike meldinger ble ikke gitt bare i politiske saker, men i alle saker hvor fengsling var foretatt. Det ga for øvrig vitnet og de andre fullmektigene ved kriminalavdelingen en utmerket anledning til å følge med i politiske saker som de ellers ikke ville fått se, og det ble flere ganger gjort bruk av disse opplysningene i det illegale arbeid.

Advokat Thommessen dokumenterte en av de saker som Langeland har omtalt, og det fremgikk av dokumentasjonen at vitnet overhodet ikke hadde hatt noen befattning med den. På advokat Thommessens spørsmål erklærte Bergsvik at han ville ta tilbake en beskyldning i sitt skrift om at vitnet

hadde arrestert norske patrioter. Langeland kunne derimot ikke innse at han hadde kommet med noen slik beskyldning.

Vitnet forklarte seg også om grunnen til at han ble avskjediget fra politiet og arrestert. Langeland har skrevet at han valgte «en forholdsvis ubetydelig og ufarlig foranledning til å gå».

I løpet av høsten 1941 var vitnet to ganger nær blitt arrestert fordi han hadde nektet å beslaglegge flyktningeformuer og radioapparater. I desember samme år fikk han sammen med de daværende fullmektiger L'Abée-Lund og Bryn ordre om å medvirke til en omfattende razzia som hirden foretok for å beslaglegge private matlager. Da fullmektigene nektet dette, selv etter alvorlige trusler fra Askvig, ble de arrestert og senere avskjediget.

Rettskjemiker Bruff er i Langelands bok beskyldt for at han har bistått statspolitiet med å finne opphavsmannen til en fornærmelse mot det «statsbærende parti» ved å bekrefte at det var den mistenkte som hadde skrevet fornærmelsen. Bruff forklarer som vitne at han fikk flere henvendelser fra statspolitiet om å foreta skriftundersøkelser, og i de fleste tilfelle kunne han gi negative uttalelser. I det tilfelle som Langeland siktet til hadde vedkommende imidlertid ikke gjort det minste forsøk på å fordele sin skrift, og det var åpenbart for enhver at det var han som hadde skrevet «fornærmelsen». — Hvis jeg blir spurt om det norske flagg er rødt, blått og hvitt, kan jeg jo ikke godt svare nei, sa rettskjemikeren. Etterat boken var kommet ut, hadde vitnet ringt til Langeland og forklart ham sammenhengene, og Langeland hadde da lovet å ta ut avsnittet i neste opplag av sin bok.

Langeland svarer unnvikende på advokat Thommessens spørsmål om han tilbakekaller det han har skrevet om Bruff.

Politinspektør L'Abée-Lund blir forelagt en historie i Langelands bok om at han høsten 1940, da han var politifullmektig på Lillehammer, arresterte og foranlediget reist, tiltalte mot fire unge gutter som hadde ropt «Leve Kongen, ned med Quisling!».

Politinspektøren forklarer at dette refererer seg til en episode som inntraff under et NS-møte på Lillehammer, hvor Oliver Møystad hadde droppet opp i spissen for sitt hirdregiment. Vitnet hadde kommandoen over en politistyrke på 12 mann, som skulle gjøre ordenstjeneste. Det var stor ansamling av folk utenfor Sparebankens lokale, hvor møtet holdtes, steiningen var meget hektisk og Møystad forlangte at politiet skulle rydde gaten, ellers ville han gi hirden ordre til å gå løs på publikum. Vitnet oppfattet situasjonen som kritisk, og da noen unge gutter kom med demonstrative utrop fant han det best å fjerne dem for å unngå spektakler. Guttene ble ført til politikkammeret hvor de ble sittende og vente til man hadde fått varslet deres foreldre, som kom og hentet dem. Vitnet nevnte innbringelsen i sin rapport, men noen videre forføyning var ikke tilstekt fra hans side. Det var politimesteren, som var medlem av NS, som sendte rapporten til statspolitiet.

Sjefen for utrykningspolitiet, Erik Muhle, forklarte seg om politiføringen til Tyskland sommeren 1940. Vitnet praktiserte inntil krigsutbruddet som sakfører i Sandvika, men meldte seg den 9. april til tjeneste ved Oslo politikammer etter anmodning av daværende politifullmektig Trygve Iversen. Han sluttet den 1. januar 1941 etter forskjellige kontroverser med Askvig og arbeidet senere i Hjemmestyrenes etterretningsvesen.

Langeland har i sin bok gjengitt et intervju med vitnet etter Tysklandsreisen, som NTB sendte ut og som vitnet betegner som et falsum. Det er riktig at han fikk henvendelse fra NTB om et intervju, men han avsto og henviste til Olbjørn, som hadde vært ferdens leder. Kort etter ble han ringt opp igjen, og vedkommende medarbeider i NTB sa da at det var ordre fra høyeste hold at han skulle intervjues. Det heter også innledningsvis i intervjuet at vitnet hadde vegret seg, men dette har Langeland strøket i sin gjengivelse.

Intervjuet er en blanding av fakta og nazistiske flokler, og vitnet kjente ikke igjen sine helt nøytrale uttalelser om hvilke steder i Tyskland deltagere hadde besøkt, hva de hadde sett osv., da han så dem

gjengitt i avisen. Han ba politimester Welhaven om assistanse til å få intervjuet dementert, men politimesteren mente at det ikke ville nytte å forsøke på det. Han følte seg også overbevist om at alle som kjente ham ville forstå at han aldri hadde uttalt seg slik. Fotografierne fra ferden, som Langeland har gjengitt, mente vitnet at Langeland hadde fått utlånt fra en av de nazistiske politiembetsmennene som deltok, og han spurte Langeland om ikke dette var riktig.

Langeland: — Det har vært drevet en store etterforskning mot vedkommende politiembetsmann, men han har benektet at han har hatt noen befattning med fotografiene. Muhle: — Er det ikke så at De har skrevet denne boken i sannhetens interesse?

Jo.
— De kjente jo meg fra Mil.org., og etter frigjøringsen var vi sammen på en Mil.org.-fest. Ville det ikke vært naturlig at De hadde snakket litt med meg for De hengte meg ut til offentlig beskuelse? — Jeg kan ikke huske at jeg har hatt noen forbindelse med Dem i Mil.org.

Advokat Thommessen: — Finner De ikke nu grunn til å be hr. Muhle om unnskyldning?

Langeland: — Jeg har ikke fått meg forelagt denne fremstillingen før nu, og jeg kan ikke ta standpunkt til spørsmålet.

Dr. Arne Hvoslef forklarte at han hadde snakket med Muhle om intervjuet. Muhle hadde vært meget fortvilet og han hadde fortalt at han hadde henvendt seg til politimesteren for å få det dementert.

Dette kunne også politimesteren bekrefte i sin forklaring.

Siste vitne var lensmann Lislegaard, Orje. Han var blitt tvunget av Jonas Lie til å være med på Tysklandsreisen, og da han henvendte seg til politimesteren i Halden for å slippe, fikk han av denne ordre til å reise. Lensmannen forklarte seg for øvrig i overensstemmelse med politimester Welhaven og politinspektør Muhle om Tysklandsreisen.

105709